

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки підприємства та організації
підприємницької діяльності

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Янковий О.Г.

“ _____ ” _____ 2018 р.

**ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра**

зі спеціальності Економіка підприємства

за темою:

Шляхи підвищення продуктивності праці на підприємстві

Виконавець

студент факультету економіки та
управління підприємництвом

Маковейчук М.Ю.

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Бабій О.М.

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2018

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки підприємства
та організації підприємницької діяльності

КОМПЛЕКСНА ВИПУСКНА РОБОТА

з теми:

Оцінка рівня та напрямів підвищення конкурентоспроможності
підприємства (на прикладі ТОВ «Цемент»)

Науковий керівник комплексної
випускної роботи к.е.н., доцент Кошельок Г.В.
(вч. ступінь, посада, П.І.Б.)
Розділ Шляхи підвищення продуктивності праці
на підприємстві
Виконавець Маковейчук М.Ю.
(П.І.Б. студента)
Наук. керівник к.е.н., доцент Бабій О.М.
(вч. ступінь, посада, П.І.Б.)

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти продуктивності праці.....	7
1.1. Сутність і значення продуктивності праці.....	7
1.2. Показники та методи вимірювання продуктивності праці.....	21
1.3. Фактори і резерви підвищення продуктивності праці на підприємстві.....	30
РОЗДІЛ 2. Аналіз продуктивності праці на ТОВ «Цемент» та підвищення її рівня.....	36
2.1. Характеристика і аналіз основних техніко-економічних показників роботи ТОВ «Цемент».....	36
2.2. Аналіз рівня і динаміки показників продуктивності праці ..	51
2.3. Резерви підвищення продуктивності праці.....	56
РОЗДІЛ 3. Шляхи підвищення продуктивності праці на підприємстві ТОВ «Цемент».....	66
3.1. Професійно-кваліфікаційний рівень робітника, як шлях підвищення продуктивності праці.....	66
3.2. Підвищення продуктивності праці на підставі оновлення виробничого устаткування на ТОВ «Цемент».....	76
ВИСНОВКИ.....	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	83

ВСТУП

На загальноєкономічному народногосподарському рівні найбільш узагальнюючим вважався показник суспільної продуктивності праці. Він визначався як відношення виробленого національного доходу до чисельності працюючих, зайнятих у галузях матеріального виробництва, тобто на основі "чистого продукту". У промисловості, будівництві, сільському господарстві продуктивність праці розраховувалася на основі "валового продукту" як співвідношення показників валової продукції цих галузей до чисельності працюючих у них. Показники зростання продуктивності праці постійно наводились у союзних та українських статистичних довідниках.

Зі становленням України як самостійної незалежної держави та переходом до трансформаційної, ринкової економіки увага до всіх аспектів продуктивності праці була майже повністю втрачена. У статистичних щорічниках України за 1993 р. були оприлюднені дані щодо динаміки суспільної продуктивності праці. У галузевих статистичних збірниках із промисловості та сільського господарства індекси змін продуктивності праці ще деякий час продовжували наводитися.

Занепад уваги до проблематики продуктивності праці значною мірою обумовлений тим, що сучасна західна економічна наука, на відміну від марксистської радянських часів, не вважає продуктивність праці єдиним джерелом економічного зростання. Також слід зазначити, що вже у перші роки незалежності Україна, як і інші республіки колишнього СРСР, перейшла на міжнародну макроекономічну Систему національних рахунків (СНР). Вона, на відміну від так званої "системи балансу народного господарства" радянських часів, не виокремлює в економіці сферу матеріального виробництва, у якій за тодішніми уявленнями надавалася виключна роль виробництву національного доходу.

Поштовхом до поновлення уваги до продуктивності праці став виступ Голови НБУ Володимира Стельмаха на нараді у Кабінеті Міністрів України з участю Президента України 2 листопада 2007 р.

Він звернув увагу й обґрунтував необхідність поновлення розроблення та впровадження у практику макроекономічного аналізу та прогнозування показників суспільної продуктивності праці. У попередніх висновках, підготовлених ще наприкінці минулого року Міністерством економіки та Держкомстатом, щодо можливостей поновлення розрахунку цього показника переважали песимістичні зауваження щодо методологічних обмежень та інших чинників, що ускладнюватимуть його обчислення.

Однак, є підстави вважати, що не існує будь-яких суттєвих методологічних і практичних перешкод для поновлення розрахунків цього показника та впровадження його у практику макроекономічного аналізу та прогнозування.

Під продуктивністю в широкому значенні в сучасній економічній теорії розуміють співвідношення між випуском товарів у вигляді продукції і послуг, з одного боку, і витратами на цей випуск, з іншого. Цей показник називають багатофакторною продуктивністю, маючи на увазі, що на неї впливають практично усі фактори виробництва. У довгостроковому періоді зростання цього співвідношення означає краще використання трудових, фінансових, матеріальних, енергетичних, технологічних і всіх інших ресурсів, воно означає розвиток економіки і створює передумови для соціального прогресу. Зменшення ж цього співвідношення означає спад не тільки економічний, але і, неминуче, соціальний. Значення цього показника полягає ще й у тому, що країни з найвищою продуктивністю, а не з найбільшими матеріальними й енергетичними ресурсами, стають світовими лідерами як у економічному, так і у соціальному розвитку.

Продуктивність праці — це найважливіший з показників ефективності трудового процесу, що виражається відношенням виробленої продукції (послуг) до відповідних витрат безпосередньої, живої праці.

Можна розрізняти різні види продуктивності праці залежно від того, на якому економічному рівні проводяться дослідження. Індивідуальна продуктивність праці — це продуктивність окремого конкретного працівника; виробнича продуктивність праці — це продуктивність на певній виробничій ділянці, підприємстві; локальна продуктивність праці — це продуктивність праці в регіоні чи галузі; а суспільна продуктивність праці — це продуктивність праці по економіці країни в цілому.

Макроекономічні параметри зростання продуктивності праці дають змогу контролювати пропорції соціально-економічного розвитку, відповідність їх соціальним критеріям та умовам ринкової рівноваги. Підвищення продуктивності праці стає дієвим засобом послаблення інфляції, основним джерелом реалізації заходів, спрямованих на соціальний розвиток і зростання рівня життя населення. На мікроекономічному рівні продуктивність праці є одним з визначальних критеріїв та інструментів зниження витрат виробництва й забезпечення на цій основі ефективного функціонування підприємства, його конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринку. Зростання продуктивності праці покликане компенсувати підвищення заробітної плати найманих працівників, гармонізуючи тим самим інтереси сторін соціального партнерства. У зв'язку з цим продуктивність праці має враховуватись як важливий елемент в системі показників оцінки трудового внеску в кінцеві результати діяльності в усіх організаційних ланках підприємства. Динаміка продуктивності праці відображає успіхи підприємства в активізації людського чинника, у трудовій мотивації й розвитку персоналу, модернізації виробничого процесу, підвищенні споживчих якостей продукції та ін.

Мета дипломної роботи — зрозуміти суть, багатоаспектність та важливість такої економічної категорії, як продуктивність, вивчити методи аналізу і шляхи підвищення продуктивності.

Основні завдання дипломної роботи:

- дати всебічні знання з проблем продуктивності;

- сприяти розвитку здібностей до дослідницької діяльності;
- сформулювати навички самостійного виконання різних завдань в організаційно-економічній діяльності;
- сприяти підготовці фахівців з управління персоналом та організаторів виробництва для різних суб'єктів господарювання.

Предметом дослідження є економічний аналіз діяльності підприємства ТОВ «Цемент».

Об'єктом дослідження вибрано українське виробниче підприємство ТОВ «Цемент».

Для досягнення поставленої мети в дипломній роботі розглянуті наступні питання:

- обґрунтовуються методологічні основи продуктивності праці;
- досліджується порядок формування продуктивності праці на підприємстві за 2005-2008 роки та аналізуються кількість працівників, середня кількість днів, відпрацьованих одним робітником, середня тривалість робочого дня, виробіток одного робітника, обсяг продукції і вплив факторів на його величину;
- обґрунтовується стратегія підвищення продуктивності праці на наступний період;
- запропоновані пропозиції щодо вдосконалення складу і структури персоналу на ТОВ «Цемент».

ВИСНОВКИ

Продуктивність праці — це показник її ефективності, результативності, що характеризується співвідношенням обсягу продукції, робіт чи послуг, з одного боку, та кількістю праці, витраченої на виробництво цього обсягу, — з іншого. Залежно від прямого чи оберненого співвідношення цих величин ми маємо два показники рівня продуктивності праці: виробіток і трудомісткість. Виробіток — це прямий показник рівня продуктивності праці, що визначається кількістю продукції (робіт, послуг), виробленою одним працівником за одиницю робочого часу. Виробіток може визначатися різними способами залежно від того, якими одиницями вимірюються обсяг продукції і затрати праці — натуральними, умовно-натуральними, вартісними, трудовими. Трудомісткість — це обернений показник рівня продуктивності праці, що характеризується кількістю робочого часу, витраченого на виробництво одиниці продукції (робіт, послуг). Для планування і аналізу праці на підприємстві розраховуються різні види трудомісткості: технологічна, виробнича, обслуговування, управління, повна.

Фактори зростання продуктивності праці — це вся сукупність рушійних сил і причин, що призводять до збільшення продуктивності праці. Вони класифікуються за рівнем керованості, за змістом, за сферою виникнення і дії. Резерви зростання продуктивності праці — це такі можливості її підвищення, які вже виявлені, але з різних причин поки що не використані. Основне значення для економіста і менеджера має класифікація внутрішньовиробничих резервів і факторів за змістом, оскільки вона безпосередньо допомагає виявити можливості підвищення продуктивності праці на конкретному підприємстві.

Для найповнішого використання резервів зростання продуктивності праці на підприємствах розробляються програми управління продуктивністю, в яких визначаються види резервів, конкретні терміни і заходи по їх виявленню і реалізації, плануються витрати на ці заходи і очікуваний економічний ефект від їх впровадження, призначаються відповідальні виконавці, розробляються системи мотивації працівників до досягнення запланованого рівня продуктивності.

Після проведеного дослідження діяльності ТОВ «Цемент» за 2014-2016 рр. можна зробити висновки:

а) на підприємстві намітилась тенденція до росту об'ємів виробництва, що в свою чергу відобразилося на зростанні продуктивності праці;

б) зменшенні кількості працівників позитивно відобразилося на виробітку, що вказує на позитивні тенденції в діяльності підприємства;

в) але можна спостерігати зростання собівартості продукції, що було визвано збільшенням цін і тарифів на сировину, транспортні витрати, мінімальний рівень заробітної плати, що негативно відображається на діяльності підприємства;

г) разом с тим, за останній період відбувається зменшення середньорічної вартості основних фондів, таким чином зростання виробництва пов'язане з неефективністю використання існуючого обладнання;

д) разом с тим, за останній період відбувається гальмування ділової активності підприємства.

Середньорічний виробіток на одного працюючого у 2015р. в порівнянні з 2014р. збільшився на 657,11 тис.грн грн., або на 36,08%, у тому числі на одного робітника – на 1382,91 тис. грн., або на 47,15%. У 2016 році ситуація не змінилася. Середньорічний виробіток виріс на 818,3 тис. грн., або на 33,02%, в тому числі на одного робітника на 1558,18 тис. грн., або на 36,1%. Питома трудомісткість знизилась в період з 2014р. по 2016р. За рахунок

цього фактору було в основному забезпечене зростання годинної продуктивності праці, яка залежить від рівня трудових затрат і виконання норм.

В третьому розділі дипломної роботи провели аналіз шляхів підвищення продуктивності:

а) визначили, що при проведенні керівництвом підприємства заходів, які направлені на підвищення професійного рівня робітників продуктивність праці збільшиться.

б) визначили, що модернізації виробничого обладнання відбудеться відновлення основних фондів, скорочення чисельності робітників, зайнятих важкою малокваліфікованою працею в кількості 8 чоловік. .

Продуктивність праці після впровадження двох заходів підвищиться на 1478,8 тис.грн.

Таким чином, розробка дієвої політики щодо підвищення продуктивності праці повинна починатися з планомірного виявлення всіх наявних у підприємства можливостей і резервів. Для цього слід розробляти і здійснювати плани щодо підвищення продуктивності праці на кожному робочому місці, забезпечувати активну участь працівників у плануванні організаційно-технічних заходів і контролю за їх виконанням, що сприятиме виявленню внутрішньовиробничих резервів підвищення продуктивності праці. Але все ж найважливішим резервом підвищення продуктивності праці є її наукова організація.

ЛІТЕРАТУРА

1. Данилюк поскаржився у Вашингтоні на низьку продуктивність праці Українців [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Дзеркало тижня. Україна. – Режим доступу: <http://region.odessa.gov.ua/Webpage.aspx?sect=Page&IDPage=2184&id=313>
2. Шляхи підвищення продуктивності та результативності праці на підприємстві [Електронний ресурс] / Р. В. Янковой, Т. С. Харченко // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – № 1 (6). – С. 23-26. – Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n1.html>
3. Ведернікова М. Д. Нормування праці: навч. посібник / М. Д. Ведернікова, О. О. Чернушкіна. – Львів : Науковий світ – 2000. - 2011. – 372 с.
4. Балабанов И.Т. Финансовый анализ и планирование хозяйствующего субъекта. – 2-е изд., доп. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 208с.
5. Бойчик І. М. Економіка підприємства. Навчальний посібник.- К.: Атіка, 2002-480 с.
6. Бондар Н. М. Економіка підприємства: Навч. посіб./ К.: Видавництво А.С.К.. 2004. 400 с: іл. - (Унів. б-ка).
7. Вихрущ В. П., Тирпак І, В. Економіка нових форм господарювання. - Тернопіль: Збруч, 1994. -120 с.
8. Горфинкель В. Я. и др. Экономика предприятия: Учебник для вузов./- М.-ЮНИТИ, 2000. - 742 с.
9. Грузинов В. П. Экономика предприятия и предпринимательство. - М.:Финансы и статистика, 1994. -315 с.
- 10.Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навч. посібник. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2002. – 190с.
11. Іващенко В.І., Болюх М.А. Економічний аналіз господарської діяльності. – К.: КНЕУ, 1999. – 204с.

12. Ильин А.И. Планирование на предприятии: Ученик/ А.И.Ильин. – Мн.: Новое знание, 2004.- 5-е из. Стереотип – 635с.
13. Калина А.В., Конева М.И., Яценко В.А. Современный экономический анализ и прогнозирование (микро- и макроуровни): Учеб.-метод. Пособие. – 3-е изд., перераб. И доп. – К.: МАУП, 2003. – 416с.
14. Калина А.В. та ін. Менеджмент продуктивності: Навчальний посібник / А.В. Калина, С.П. Калініна, Н.Д. Лук'янченко. – К.: МАУП, 2005. – 232с.
15. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз: теорія і практика: Підручник/ За ред.. проф.. А.Г.Загороднього. Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Львів:»Магнолія 2006», 2007. – 440с.
16. Кремнев Г.Р. Управление производительностью и качеством: 17-модуль программа для менеджеров «Управление развитием организации». Модуль 5. –Москва.:ИНФРА-М, 2000. – 256с.
17. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства. – К.: КНЕУ, 1999.
18. Мних Є.В., Буряк П.Ю. Економічний аналіз на промисловому підприємстві. – Львів: Світ, 1998. – 208с.
19. Петрович Й.М., Кіт А.Ф., Семенів О.М. та ін. Економіка підприємства: Підручник/за загальною редакцією Й.М.Петровича. – Львів: «Новий Світ-2000», 2004. – 680с.
20. Планування діяльності підприємства: Навч.-метод. Посібник для самост. вивч. Дисц./М.А. Белов, Н.М.Євдокимова, В.Є. Москалюк та інші.; За ред. В.Є. Москалюка. – К.: КНЕУ, 2002. – 252с.
21. Покропивний С.Ф., Колот В. М. Підприємництво, стратегія, організація, ефективність: Навч. посібник. – К.:КНЕУ, 1997. – 244с.
22. Пушкар М.С. Планування і організація підприємств, об'єднань і комплексів. Навч. посібник. – К.: НМК, 1992. – 414с.
23. Осипов В.І. Економіка підприємства: Підручник. – Одеса.: «Маяк», 2005. – 720с.

24. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: 4-е изд., перераб. и доп. – Минск: ООО “Новое знание”, 2000. – 688с.
25. Сафонов Н.А. Экономика предприятия. Учебник для вузов. – М.: Юнисть, 1998. – 693с.
26. Сідун В.А., Пономарьова Ю.В. Економіка підприємства: Навч. Посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 436с.
27. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства. – 2-ге вид., стер. – К.: Алерта, 2003. – 485с.
28. Тарасюк Г. М., Шваб Л. І. Планування діяльності підприємства. Навч. посібник – К.: “Каравела”, 2003. – 432с.
29. Харів П.С. Економіка підприємства: Збірник задач і тестів: Навч. посіб.-К.: Знання-Прес, 2001. 301с.
30. Сайт ТОВ «Цемент [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.odessacement.com.ua/ru>
31. Форма №1 «Баланс» за 2014 – 2016 роки
32. Форма №2 «Звіт про фінансові результати» за 2014 – 2016 роки
33. Форма 1-ПВ «Звіт з праці» за 2014 – 2016 роки
34. Чумеченка. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2003. – 556с.
35. Економічна енциклопедія: У 3 томах. Т. 1 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія” 2000. – 840с.
36. Економіка виробничого підприємства: Навч. посіб./ Й.М. Петрович, І.О. Будіщева, І.Г. Устінова та ін.; за ред.. Й.М.Петрович 3-те вид. випр. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. - 405с.
37. Економіка підприємства: Підручник / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С.Ф. Покропивного. – К.: КНЕУ, 2003. – 608с.
38. Економіка підприємства: Навч. посіб. / А.В. Шегда, Т.М. Литвиненко, М.П. Нахаба та ін.; за ред.. А.В. Шегди. – К.: Знання-Прес, 2001. – 335с.
39. Экономика предприятия: Учебник / Под общей редакцией проф., д.э.н. А.И. Руденко. - Минск, 1995.

40. Экономика предприятия: Учебник / Под редакцией проф. О.И. Волкова. - М.: ИНФРА-М, 1997.
41. Экономика предприятия: Учебник / Под редакцией проф. В.Я. Горфинкеля, проф. Е.М. Купрякова. - М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1996.
42. Экономика предприятия . Учебник /Под ред. А.Добрынина. – СПб.: Интерком, 1995. – 448с.
43. Економіка підприємства: Навч. посіб. / А. В. Шегда, Т. М. Литвиненко, М. П. Нахаба та ін.; За ред. А. В. Шегди. — К.: Знання-Прес, 2001. — 335 с.
44. О.Бугуцький, С.Михайлов// Ефективність використання праці – основа підвищення продуктивних сил суспільства// Україна: аспекти праці, №3, 2000р.
45. Н. Кирич //Ефективне використання трудових ресурсів як фактор стабілізації функціонування підприємств// Україна: аспекти праці №3, 2008р.
46. Ю. Спасенко // Ринок праці кваліфікованої робочої сили: стан та умови ефективного розвитку// Україна: аспекти праці, №4, 2008р.
47. В. Якобінчук // актуальні питання професійної підготовки кваліфікованих робітничих кадрів// Україна: аспекти праці, №8, 208р.